Archwilio Cymru
Audit Wales

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd ers y Crynodeb Archwilio Blynyddol diwethaf, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2024. Mae ein crynodeb archwilio yn rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein gwefan.

Ynglŷn ag Awdurdod y Parc Cenedlaethol

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Awdurdod yn eu darparu

Rôl yr Awdurdod

Dibenion a dyletswydd yr Awdurdod yw sail yr holl waith a wneir gan yr Awdurdod a dyma'r man cychwyn ar gyfer y cynlluniau a'r strategaethau y mae'n eu datblygu. Mae'r rhain wedi'u nodi yn Neddf yr Amgylchedd 1995 ac maent fel a ganlyn:

- **Dibenion Statudol** – gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol y Parc Cenedlaethol; a hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer mwynhad a dealltwriaeth y cyhoedd o rinweddau arbennig y Parc Cenedlaethol.
- **Dyletswydd Statudol** – i feithrin lles economaidd a chymdeithasol cymunedau sy'n byw yn y Parc Cenedlaethol.

Ffeithiau allweddol

Mae'r Awdurdod yn cynnwys 18 aelod sy'n cynrychioli'r canlynol:

- Penodiadau Llywodraeth Cymru – 6
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent – 1
- Cyngor Sir Caerfyrddin – 1
- Cyngor Sir Fynwy – 1
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – 1
- Cyngor Sir Powys – 6
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf – 1
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen – 1

Cafodd yr Awdurdod £7.826 miliwn o wariant ar ddarparu gwasanaethau yn ystod 2023-24, o'i gymharu â £7.643 miliwn ar gyfer 2022-23.

Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan yr Awdurdod £3.125 miliwn o gronfeydd ariannol defnyddiol o'i gymharu â £3.480 miliwn ar 31 Mawrth 2023. Mae hyn yn cyfateb i 40% o gyfanswm gwariant blynyddol yr Awdurdod ar wasanaethau, sef gostyngiad o ganran gyfatebol y flwyddyn flaenorol o 45% ar 31 Mawrth 2023.

O ystyried incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, ar 31 Mawrth 2024, mae'r cronfeydd wrth gefn defnyddiol o £3.125 miliwn yn cynrychioli 58% o gost net gwasanaethau'r Awdurdod, sef gostyngiad o ganran gyfatebol y flwyddyn flaenorol o 63% ar 31 Mawrth 2023.

Ar gyfer 2023-24, cynhyrchodd yr Awdurdod £2.453 miliwn o incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, sy'n cynrychioli 45% o gyfanswm ei gyllid cyffredinol. Ar gyfer 2022-23 y symiau cyfatebol oedd £2.097 miliwn a 41% yn y drefn honno.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Gwnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2023-24 i fodloni'r dyletswyddau canlynol

- **Archwiliad Cyfrifon**

  Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod i wneud yn siŵr bod arian cyhoeddus yn cael ei gyfrif yn briodol.

- **Gwerth am arian**

  Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio a yw'r Awdurdod wedi rhoi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid iddo fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.

- **Egwyddor datblygu cynaliadwy**

  Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Yr hyn a ganfuom

Archwiliad o Gyfrifon 2023-24 Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Bob blwyddyn, rydym yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod.

Ar gyfer 2023-24:

- Cyflwynwyd y datganiad o gyfrifon wedi'i lofnodi i'w archwilio ar 30 Awst 2024. Roedd hyn ar ôl y dyddiad targed o 30 Mehefin 2024 a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.
- Roedd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio yn dda ar y cyfan er bod rhai argymhellion ar gyfer gwella pellach wedi'u gwneud yn ein hadroddiad Archwilio Cyfrifon terfynol.
- Ar 10 Chwefror 2025, rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn wirioneddol a theg ddiamod ar ddatganiad cyfrifon archwiliedig yr Awdurdod.
- Paratowyd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod yn unol â'r Cod CIPFA a'r canllawiau perthnasol; ac roeddent yn gyson â'r datganiad o gyfrifon a baratowyd gan yr Awdurdod ac â'n gwybodaeth am yr Awdurdod.
- Arweiniodd yr archwiliad at newidiadau i'r datganiad o gyfrifon, a adroddwyd i Aelodau'r Awdurdod drwy ein hadroddiad Archwiliad o Gyfrifon.
- Ar 10 Chwefror, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol y dystysgrif yn cadarnhau ei fod wedi cwblhau ei archwiliad o gyfrifon ar gyfer 2023-24.

Hyrwyddo mynediad i'r Parc Cenedlaethol

Ym mis Chwefror 2025, fe wnaethom adrodd ar y trefniadau sydd gan yr Awdurdod ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth hyrwyddo mynediad i'r Parc Cenedlaethol i grwpiau sydd wedi'u tangynrychioli. Daeth i'r casgliad bod 'yr Awdurdod yn cyflawni sawl prosiect i hyrwyddo mynediad i'r Parc Cenedlaethol mewn cydweithrediad â phartneriaid ond nad oes ganddo drefniadau allweddol ar gyfer sicrhau gwerth am arian'.

Gwnaethom bedwar argymhelliad ar gyfer yr Awdurdod. Roedd hyn yn cynnwys gosod cynllun hirdymor i gyflawni ei weledigaeth, gan gynnwys nodi ei gost. Rydym hefyd yn argymell bod yr Awdurdod yn gwneud y gorau o'r data defnyddwyr y mae eisoes yn ei gasglu, i fapio ei bartneriaid posibl, ac i sefydlu trefniadau i werthuso ei waith.

Argymhellion statudol dilynol

Ym mis Chwefror 2025, gwnaethom adrodd ar y cynnydd a wnaed gan yr Awdurdod wrth ymateb i argymhellion statudol yr Archwilydd Cyffredinol. Cyhoeddwyd yr argymhellion i ddechrau ym mis Chwefror 2021 ac fe'u dilynwyd ddwywaith o'r blaen. Fe wnaethom ganolbwyntio ar y tri maes blaenoriaeth a nodwyd yn ein dilyniant blaenorol. Fe wnaethom ddod i'r casgliad bod 'diffyg gallu sefydliadol a

mae gwytnwch yn peri risg sylweddol i gynaliadwyedd yr Awdurdod yn y dyfodol a'i allu i gyflawni argymhellion yr Archwilydd Cyffredinol'.

Ni wnaethom gyhoeddi unrhyw argymhellion yn y gwaith hwn ond ymrwymwyd i archwiliad cynaliadwyedd ariannol yn 2025-26 mewn ymateb.

Gosod amcanion llesiant

Ym mis Chwefror 2025, gwnaethom adrodd ar gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy gan yr Awdurdod wrth osod ei amcanion llesiant. Fe wnaethom ddod i'r casgliad bod 'yr Awdurdod yn cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant sydd wedi'u cynllunio i gyflawni buddion hirdymor, ond nad oes ganddo drefniadau i'w hadnoddau a'u cyflawni'.

Gwnaethom ddau argymhelliad yn ein hadroddiad ar gyfer yr Awdurdod. Roedd hyn yn cynnwys darparu adnoddau trwy gynlluniau gweithredu a chryfhau trefniadau ar gyfer monitro cyfraniadau partneriaid.

Adroddiadau a chynhyrchion cenedlaethol yn 2024

Yn ogystal â gwaith lleol ym mhob awdurdod, bob blwyddyn rydym hefyd yn cynnal astudiaethau ar draws y sector llywodraeth leol i wneud argymhellion ar gyfer gwella gwerth am arian. Ers yr adroddiad gwella blynyddol diwethaf, rydym wedi cyhoeddi'r adroddiadau canlynol a allai fod yn ddefnyddiol i'r Awdurdod, sydd i'w gweld ar ein gwefan.

Teitl yr adroddiad	Dyddiad cyhoeddi a dolen i'r adroddiad
Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol (gan gynnwys Offeryn Data Cynaliadwyedd Ariannol)	Rhagfyr 2024
Llywodraethu Awdurdodau Tân ac Achub	Medi 2024
Digidol yn ôl dyluniad? – Gwersi o'n hadolygiad o strategaethau digidol ar draws cynghorau yng Nghymru	Awst 2024
Defnyddio gwybodaeth am berfformiad: safbwynt defnyddwyr gwasanaethau a deilliannau – Crynodeb o ganfyddiadau ein hadolygiad yng nghynghorau Cymru	Gorffennaf 2024
Llywodraethu Awdurdodau’r Parciau Cenedlaethol	Ebrill 2024
O ymdrin â heriau wrth iddynt godi i ddiogelu at y dyfodol – yr her i wasanaethau cyhoeddus Cymru	Chwefror 2024

Gwaith arfaethedig ar gyfer 2024-25

Fe wnaethom hefyd edrych ar yr heriau a'r cyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Awdurdod. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Awdurdod i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol mewn perthynas â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r defnydd o'i adnoddau.

Mae ein gwaith arfaethedig ar gyfer 2024-25 yn cynnwys:

- Cynaliadwyedd ariannol; a
- Gosod Amcanion Llesiant.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodwyd gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn cael ei dal i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion sy'n weddill Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gall gynnal arolygiadau arbennig o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'i chyrff cyhoeddus noddedig a chysylltiedig, Comisiwn y Senedd a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw cydweithredol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel y disgrifir uchod. Nid yw Audit Wales yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg